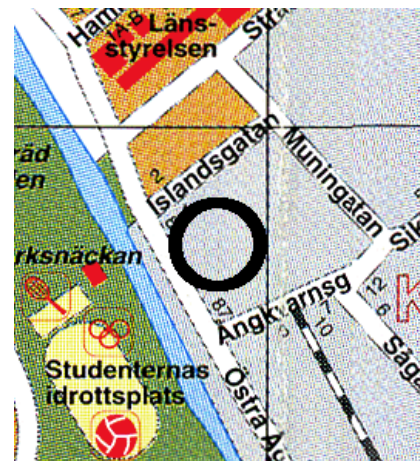
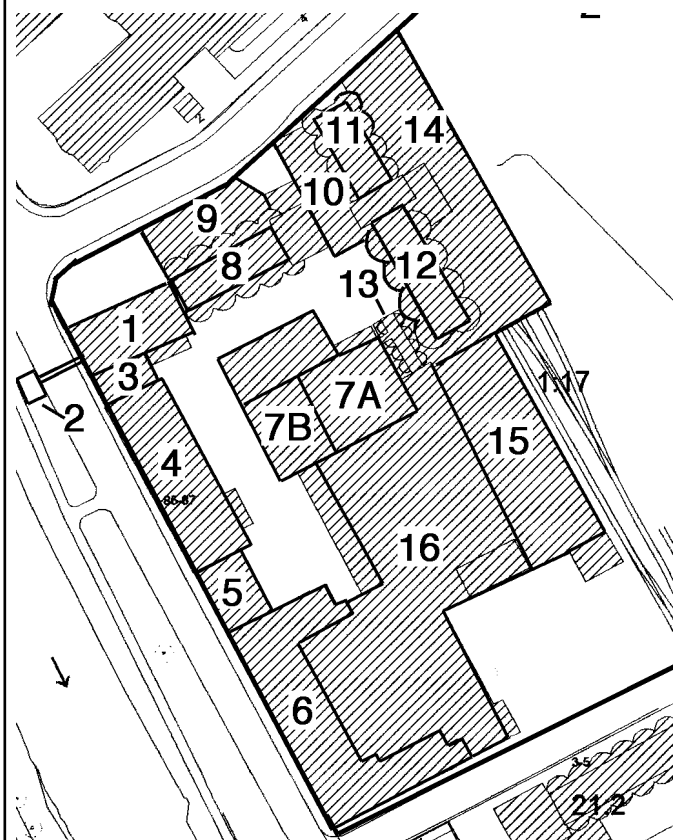

Stadsdel	Kungsängen yttre	Fastighet	KUNGSÄNGEN 1:17
Kvarter	Ångkvarnen	Adress	Östra Ågatan 87
Sammanvägt värde	Varsamhet PBL 3:10	Särskilt värdefull, PBL 3:12	Synnerligen märklig KML 3.kap
		Ursprungl. företag	AB Upsala Ångqvarn
		Bransch	livsmedel, kvarn

Nr	Byggnad	Byggn.år arkitekt m m
1	Silo 1	1908-13
2	Skeppselevator	1914 omb omkr 1960
3	–	(1974-80)
4	kvarnbyggnad	1940 Carl Ritzén
5	kontor	omkr 1960
6	jästfabrik	1902 C A Ekholm
7A	maccaronifabrik	1942 packeri omkr 1970
7B	mjölsilo	1942
8	Silo 2	1945 och 1947
9	spannmåls- mottagning	1980-90-tal
10	–	–
11	Silo 3	omkr 1970
12	Silo 4	1974
13	silo	–
14	in/utlastning	omkr 2000
15	magasin, verkstad	Tage Rosenlind

Situationsplan skala 1 : 1 500

Från väster. Till vänster Silo 3 (11) bakom mottagningen (9). Skeppselevatoren (2) skymmer Silo 1 (1), bakom den ans Silo 2 (8). Silo 1 har en förbindelse (3) till stora kvarnbyggnaden (4), som förbinds av kontoret (5) med jästfabriken (6).

Från öster. I vänstra kanten en av Lantmännens silor, med en elevator till Ångvarnsområdet. Bakom elevatoren ses jästfabriken (6), framför den några låga förråd etc (16). Nästa höga fasad är kvarnbyggnaden (4). Till höger om den mjölsilon (utan fönster, 7B) sammanbyggd med maccaronifabriken (7A). Därefter en liten silo i vitt (13). Framför dem det låga magasinet (15). Bredvid detta in/utlastningshallen (14), därbakom den gråa Silo 4 (12) samt Silo 3 (11) under målning.

		Måttligt	Högt	Mycket högt
Synliga värden	Arkitektur	2	7 8 15	1 4 5 6
	Byggnadsteknik och material		2 7 8 15	1 3 4 5 6
	Ursprunglighet	2 8	11 12 15	1 4 5 6 7
	Miljövärde - stadsbild	3 9 14 16	7 15	1 2 4 5 6 8 11 12
Dolda värden	Företagshistoria			
	Branschhistoria			
	Arbetslivshistoria			
	Traditions- och symbolvärde			

Arkitektur

Två hörn på kvarteret utgörs av stora traditionella industribyggnader. Tegelfasaden är typisk för epoken. Pilastrar och listverk gör **Silo 1** till ett nyrenässanshus, men de fasade hörnen är ett drag från jugend. **Jästfabriken** har också drag av äldre arkitektur: en putsad takfot med rundbågsfris, gavlar med avsatser. Den släta fasaden och gavlarnas putsdekor har däremot jugendkaraktär. De rödmålade plåttaken är också tidstypiskt. **Kvarnbyggnaden** och **maccaronifabriken** är funklådor med den utkragade takfoten som enda dekor. Fabriken har funklisfönster. 40-talets **silor** är tidstypiska lådor och cylindrar. **Magasinet** har 50-talsutseende: tegelfasad med betongpilastrar, ett flackt sadeltak. **Kontoret** är en litet prov på 50-talets höghusarkitektur i glas och metall.

Byggnadsteknik och material

Byggnaderna från 1902 till 1942 utgör en provkarta på **tegelbyggande** i olika stilar, med olika kulör, förband, fogning och dekor. **Socklar** är utförda i granit, putsad betong eller formgjuten betong. **Silotorn** finns i omålad betong, målad betong eller plåtinklädda. **Plåtarbeten** finns i forma av platsmålade skivtäckta tak med traditionell läggning, eller gesimsrännor och stuprör i koppar, eller fabrikslackerad korrugerad plåt kring silocylindrar och i tillbyggnader. De flesta äldre **fönstren** har bytts ut, men många bågar med blåst glas finns ännu kvar. **Kontoret** är en alldeles särskild uppvisning av sin tids moderna material: pelare i rostfri plåt, fönster med aluminiumbåge och fasadkassetter av emaljerad plåt.

Miljövärde

Kvarteret har två ansikten, ett formgivet, med höga fasader av solida material, på rät linje. Det är vänt mot Ågatan och årummet. Det dominerar sin miljö, och är t ex för båtresenären en självklar del av Uppsalas profil. En betydelsefull komponent är skeppselevatoren nere på kajen. Det andra ansiktet är anläggningens bakgård, med asfaltplaner, järnvägsspår, magasin och silotorn. Det gör ett splittrat intryck och är inte lika estetiskt tilltalande, men det är ändå en på sitt sätt betydelsefull del av stadsrummet.

Höger:
Kontoret från omkring 1960. Fönstren på jästfabriken till höger är bytta, men färg och indelning är väl anpassade till ursprungligt utseende.

Nedan:
Från nordväst. Från vänster in/utlastning 14 (skymd), Silo 3, hus 10, spannmålsmottagningen vid foten av Silo 2. I hörnet Silo 1, som är ett sevärt blickfång för alla slags resenärer och flanörer.

Företagshistoria

1864 anläggs en ångdriven kvarn vid Uppsala hamn. **1874** köps den av det nybildade Upsala Ångqvarns AB. Syftet är att driva kvarnrörelse samt tillverka och förädla sprit. Det är ett av stadens allra första aktiebolag, och vd för företaget blir grosshandlare H W Söderman. Han och hans ättlingar står sedan i företagets ledning till **1964**.

Läget vid hamnen är strategiskt för transporter. De underlättas när man år **1877** får ett stickspår från järnvägen till kvarnen. **1902** bygger man en jästfabrik i anslutning till kvarnen. **1900-talets** början är Upsala Ångqvarn Uppsala stads enda företag i miljonklassen. I kvarn, jästfabrik och brännvinsbränneri arbetar ca 80 personer. **1916** övergår man från ånga till elektrisk drift. Stora utvidgningar görs under åren. **1937** har Ångqvarn även ett stort modernt laboratorium. **1939** invigs en ny mjölkvarn, **1941** en ny mjölsilanoläggning och maccaronifabrik, **1945** och **1947** nya betongsilos för spannmål. Företaget sysselsätter **1953** ca 150 arbetare. Några varumärken är vetemjölet Blixtgyllen och Blixt maccaroni. Nya betongsilos byggs **1947-48**, omkring **1970** samt **1974**. **1989** datoriseras kvarnen. **1964** har man 180 anställda, **1974** 85 och **2003** 38 st. **1956** köps Ångqvarn av Kungsörnenkoncernen och **1958** köper man in den största lokala konkurrenten, Upsala Valskvarn. **1966** tas Kungsörnen över av Svenska Lantmännens Riksförbund. Sedan **1990-talet** hör Ångqvarn till Nord Mills AB, som är ett dotterbolag till Lantmännens livsmedelskoncern Cerealia AB.

Branschhistoria

Från **1914 till 1958** hade Ångqvarn konkurrens av AB Upsala Valskvarn. Detta företag gick in på andra sektorer, såsom ättiksfabrik och konstsidenväveri, och sålde kvarnverksamheten till Ångqvarn. På **1920-talet** var Upsala Ångqvarn bland de medelstora handelskvarnarna i Sverige. Efter ombyggnader och nybyggnader på **1940-50-talet** var Ångqvarns industrianläggning ett av de modernaste livsmedelsindustrierna i Europa. I dag är Nord Mills i Uppsala landets nordligaste handelskvarn.

Jästfabriken från söder. Stadsarkitekt Ekholm skapar ett palats med strandtomt, när han ritar jästfabriken. På tidstypiskt vis bryter han upp fasaden med mitt- och sidorisliter (framskjutande partier i fasaden). Taket görs mindre enformigt med hjälp av gavlar med mönstermurning och putsdekor, samt en fronton med urtavla och en skylt med texten UPSALA JÄSTFABRIK. Sedan jästtillverkningen lades ned 1955 har byggnaden delvis stått tom, delvis byggts om för nya ändamål. På taket till höger ses en ganska sentida påbyggnad.

Byggnadshistoria	Kvarnnäringen med sidoverksamheter har under 140 år förändrats avsevärt. Den har vuxit i storlek, mekaniserats, automatiserats och bytt inriktning. Man har därför byggt om eller ersatt byggnader som i vilken annan processindustri som helst. Det enda som i dag påminner om den gamla ångkvarnsbyggnaden är magasinet i kv Sleipner, som byggdes i samma stil. Kvarnområdet drabbades av brand 1900 och 1940 . Jästfabriken klarade sig undan branden 1940 och är i dag den äldsta byggnaden.
Traditions- och symbolvärde	Ångkvarnen var den första industrin som etablerades i Uppsalas äldsta egentliga industriområde, då kallat Hovstallängen. Det är i Uppsala unikt att en produktion finns kvar på sin tomt sedan 140 år. Ångkvarnens byggnader bidrar först och främst till stadsdelens identitet, men också till Uppsalas, som centralort i en bördig jordbruksbygd. De symboliserar sambandet mellan stad och land, och utgör landmärken i årummet och stadsbilden.

Detalj av Silo 1.
Fasaden är murad i
kryssförband med
profilerade fogar.

Skeppslevatorn
framför Silo 1 byggdes
omkring 1960. Den
ersatte 1914 års
elevators. Den
välmurade kajen
tillkom omkring år
1900.

